

„AZ OKTATÁS A LEGJOBB BEFEKTETÉS”
Beszélgetés Jenei Dezsővel
az Országos Tanügyi Bizottság működéséről

A kiváló nemzetiségi politikus és műszaki szakember, a hazai magyar nyelvű műszaki irodalom jeles művelője, a román–magyar műszaki kis- és nagyszótárak szerkesztője, a világháborút követő években egyike volt a Magyar Népi Szövetség tanügyi bizottsága legtevékenyebb tagjainak.

– Kiválasztottunk párat az Országos Tanügyi Bizottság csúcsidőszakot jelentő 1946. augusztusi okmányai közül, nem egy kérdés megoldásának Ön személyesen járt utána. A hónap eleji országos tanügyi értekezlet határozatairól van szó. Tehát a különféle szakbizottságok megkapták a maguk feladatait. Önök átfogó bukaresti tárgyalásokra készültek, ami, azt hiszem, egyben jelentette a sérelmpolitika végét is. Ha addig a sérelmekre való összpontosítás, azok orvoslása kötötte le erejüket, akkor most...

– Igen, de mi nem sérelmpolitikát folytattunk, hanem felmértük a lehetőségeket, az adottságokat, s egyenjogú állampolgárokként szándékoztunk fellépni a tárgyalásokon. Mi nem sérelmezünk semmit, hanem bizonyos problémákat jöttünk megoldani – nem tudom, érti-e miről van szó? Mi egyenrangú állampolgárokként léptünk

● **GYORSLAPOZÓ**

és a szociáldemokrata pártok egyesülését kimondó kongresszuson hangzott el: „Tudnunk kell, hogy súlyos örökséget vettünk át: több mint négymillió írástudatlant. (...) Középiszkolai oktatásunk hibás, több mint nyolcvan százalékban elméleti oktatás, amely évenként 40–50 ezer fiatalat bocsát útjára, olyan 18–19 éves fiatalembereket, akiknek semmiféle szakmájuk nincsen,

fel, akiknek bizonyos jogok kijárnak, s nem kételkedünk benne, hogy a kormány azokat meg is adja nekünk. Itt egy elvi különbség van: akik soha nem voltak teljes jogú polgárok, azokban érlelődött ki a sérelempolitikai attitűd, mi észak-erdélyiek azonban kigyógyultunk ebből. Ma is érződik sajnos sokaknál, hogy félnek, nem érzik maguk teljes embernek, egyenjogúnak, egy kisebbségi érzés működik bennük. Ezt le kell győzni, ki kell nevelni belőlük...

– *Ez lelkiemelő és kultúra kérdése is. No de 1946-ra már sok adat, kialakult elképzelés állt az Önök rendelkezésére, s egy átfogó rendezésnek bontakoztak ki a körvonalai. A tanügyi reformmal, mely 1948-ban semmisé tette sok eredményüket, még nem kellett reális veszélyként számolni. Ön a sok szakbizottság közül az ipari szakoktatás kérdéseire felelt.*

– Igen, én voltam a bizottság. Szóval többen dolgoztunk benne, de a bukaresti tárgyalásokra én utaztam le. Mindenféle szakoktatást felölelt a tevékenységünk a tanoncoktól az egyetemistákig.

– *Nos, akkor vegyük sorra ennek a jegyzéknek a pontokba szedett feladatait. A fejléc:*

RMNSZ Központi Intézőbizottság Kolozsvár Str. Regina Maria (Deák Ferenc) 16. szám Telefon 865 Távirati cím: MNSZ Cluj Postafiók: 136. Postatakarékcsekk száma: 40611 6330/1946 Jenei Dezső okl. gépészmérnök úrnak. Tárgy: Ipari szakoktatási bizottság által elvégzendő teendők

Az országos magyar tanügyi értekezleten hozott határozati ja-

és akiket a felsőbb fokú tanintézetek képtelenek befogadni. – Ugyanakkor alig 5 százalék – ez is elsősorban csak a mai kormányzatnak tulajdonítható – jár mezőgazdasági iskolába, egyetlen szövetkezeti iskola működik, és a diákok alig 7–8 százaléka jár szakiskolába, amely szám elenyészően csekély ahhoz, hogy az ország nagyipara számára képzett munkásokat

vaslatokkal kapcsolatosan az ipari szakoktatási bizottság által elvégzendő anyag a következőkben foglalható össze:

I. Készítsenek memorandumot és részletes tájékoztatót az 1940 előtt végzett mérnöktanárok okleveleinek elismerése és besorolása tárgyában. (Jenei kérdezze meg Rohonyi vezérigazgatót, Dermata, az ügyel összefüggésben).

– *Az 1940 előtt végzett mérnöktanárookra inkább lehetett számítani?*

– Azokról van szó, akik külföldön végeztek, mert a román oklevelekkel nem volt gond. De például a drezdai, a pesti vagy az olasz okleveleket csak külön vizsga után ismerték el. De nem csupán a tanárok, hanem a mérnökök végzettségének elismertetése is gond volt. Mérnöktanáraink a már működő műszaki középiskolákban tanítottak, és ipari vállalatokban dolgoztak, de nem vették fel őket a *corpul tehniche*, a mérnökök testületébe. Csak azok tölthettek be mérnöki állást magán- vagy állami vállalatoknál, akik ennek tagjai voltak. Égető ügy volt, mert egyesek se nem taníthattak, se dolgozni nem tudtak. Rohonyiék panaszkodtak, hogy több mérnököt nem tudnak megtartani a még nem honosított oklevelek miatt. Külön emlékiratot készítettünk aztán a 40 és 44 között kiadott oklevelek elismertetése végett, szintén 46-ban. Azzal jelentkeztem a Szállítási és Közmunkaügyi Minisztériumban, ott Maurer fogadott, s jogosnak ismerte el a kérést. Két napra rá volt a miniszter, Gheorghiu-Dej fogadóórája, felvittem, ő aláírta, s e kérdés elvben azon-

● GYORSLAPOZÓ

tanítson. – Egész oktatásunk olyan elveken épült fel, hogy nem volt gyakorlati jellege, és nem igazodott az ország szükségleteihez. Látszik, hogy a régi rendszerek a mai tanintézeteket csak a saját leszármazottaik számára létesítették, olyan intézeteket, amelyekben csak a kultúra mázát, egy haszontalan kultúrát kentek a hallgatókra, és hogy a gazdagok, bankárok, földes-

nal rendeződött még mielőtt megjelent volna a törvény, hogy elfogadják az összes 40 és 44 közötti okleveleket.

2. Memorandum, decsisszió (Jenei) és kimutatások, táblázatok (Mikola) a kolozsvári gép- és villamosmérnöki iskola felállítása érdekében (épület, anyagiak, tanulók, tanárok).

3. Ugyanaz, mint 2. alatt a nagybányai bányászati almérnöki iskola magyar tagozatának létesítésével kapcsolatban. (Jenei Dezső és Mikola Pál).

– *Az elsőtől nőtt ki a magyar politechnikai kísérlet. A másik milyen sorsra jutott?*

– Azt nem tudtuk megoldani, le is mondtunk róla, hogy bár egyet keresztül tudjunk vinni, mert a kettő együtt sehogyan sem ment.

4. Tervezet kidolgozása az elméleti iskolák és tanítóképző intézetek lassú, tervszerű szakirányú iskolákká való átalakítása tárgyában (Tanulmányi bizottság foglalkozzék vele, helyi jelentések alapján).

– *Miért „átalakítása”? Nem volt rájuk szükség?*

– A középfokú szakiskolai hálózatot kellett továbbfejleszteni. Tanítóképző pedig több volt a kellenél. Ne tessék elfelejteni, mindent perspektívájában kell nézni. Minekünk nem a 46-os, hanem az öt-tíz-tizenöt év múlva jelentkező szükségletekkel kellett számolnunk. Az oktatás nem a mának szól. Namost, 46-ban kellett a sok tanítóképző, fiú és női is, mert a férfiakat behívták katonának, 44 végén, aki ép volt, mozgósították, s ezek vagy elesetek, vagy nem tértek

urak fiainak nagy része külföldre ment tanulni, majd amikor cilinderrel a fejen és sítáborral a kézben visszatértek, szégyelltek románul beszélni, mert azt mondták, hogy a román nyelv a mihasznák, a kulturálatlan emberek nyelve” ● A magyar elvtársak küldötteként jelen lévő Rajk László kijelentette: „Követni fogjuk a román munkásosztály és testvérpártjaink példáját”

vissza, vagy hadifogságba kerültek. Emiatt a tanítóképzőket fel kellett tölteni, de azt sem volt szabad szem elől téveszteni, hogy tanító-ra a későbbiekben nem lesz ilyen mértékben szükség, ezeket tehát át kellett alakítani ipari vagy mezőgazdasági szakközépiskolákká.

– *A szakközépiszkolai hálózattal túl elégedett nem volt az Országos Tanügyi Bizottság.*

– Az ipar akkori fejlettségi szintjének megfelelt volna, mondjuk, de nekünk a leendő iparosítás igényeire is gondolnunk kellett. Ehelyett a szakközépiszkolák megszűntek, kiesett vagy két évtized...

5. Részletes tervezet készítendő az ipari leány-középiszkolák kiépítésére. (Az egyházak, de a Tanulmányi Bizottság és a vidéki szervezetek tanügyi bizottságainak tervszerű jelentései is tekintetbe veendő!)

– A magyar oktatásban nem léteztek, viszont a románban megvoltak: liceu industrial de fete.¹ A leányokat szabászatra, varrásra, főzésre tanították, felkészítették közétkeztetési, vendéglői munkahelyekre. Főleg a szőnyegszövés (perza, torontáli) volt nagyon jövedelmező, amit Erdélyben azelőtt a szászok és az örmények űztek.

– *Szóval a kisipari szövetkezeteket is ellátták volna munkaerővel. A szövetkezeteknek nagy jövőt jósoltak...*

– Nagy jövőjük van, kérem! Az más kérdés, hogy nem a mai („álamosított”) alakjukban.

– *Itt említik az egyházak véleményét...*

– Igen, az egyházak inkább rendelkeztek anyagiakkal, önállóak is

● GYORSLAPOZÓ

(RMSZ – febr. 26.) ● Kacsó Sándor szerint a felekezeti oktatás fenntartása a két világháború között, az Anghelescu-féle rendszer idején többszörösen indokolt volt, mára azonban a maradiság „szellemi támaszpontjá”-vá vált, és ezért készülő államosítása, melyet a Román Népköztársaság alkotmánytervezete előrevetít, összhangban van a fejlődéssel. „Nem érdekünk, sőt

voltak, tehát felállíthattak ilyen iskolákat. Könnyebb volt rajtuk keresztül elérni a dolgot. A kolozsvári unitárius egyház létre is hozott egyet, a Brassaival szemben működött. Ugyancsak beindult egy Székelyudvarhelyen, háztartási profillal, kétéves volt, érettségi után, végzettjei később az almérnöki címet is megkapták.

– *A főzőkanál almérnökei?*

– Nemcsak a főzőkanalat forgatták, kézimunka tanárnők is lettek (maistru instructor),² akik a leány-középiskolában gazdaságtant, kézimunkát és háztartástant tanítottak. Onnan láttuk el a magyar középiskolákat tanárnőkkel.

6. Magyar tanítási nyelvű CFR műhelyi iskolák létesítésére memorandum és decsissziók készítenők a magyar vasutas utánpótlás biztosítására. (Nemzetiségi megoszlás és létező CFR műhelyek, gócpontok szem előtt tartása mellett. Mikola foglalkozzék a kérdéssel, a kérvényeket és törvénytervezetet Jenei Dezső vezetése mellett állítsák össze a bukaresti küldöttség indulásáig, de legkésőbb 1946. szeptember hó 1-ig.

– Elkészítettünk egy kimutatást, melyik műhelyben hány hely van, s kértük, hogy abból ennyit és ennyit tartsanak fenn magyar anyanyelvűeknek. Nem lett belőle semmi, mert a vasúti vezérigazgatóságtól nem tudtunk biztosítékot kapni arra, hogy a keretszámokat tiszteletben tartják. Azt felelték, eddig is tanultak magyarok az iskoláikban, ezután is annyit vesznek fel, ahányan jelentkeznek – ha lesz hely.

egyenesen veszedelmünk lehet, ha kétfajta iskolarendszerünk kétfajta szellemiséget áraszt, s ezzel törést okoz szellemi és társadalmi egységünkben” (V. – márc. 23.) ● A helyzet legprecízebb leírása a kor egyik leglelkiismeretesebb tanügyi tisztviselőjétől származik, szinte egész terjedelmében közöljük:

Az iskolahálózat államosítása egységessé és függetlenné te-

– *Ma hogyan látja: helyes volt-e a szempont, s az, hogy feltették és így tették fel a kérdést?*

– Szerintem helyes volt. A képzési esélyek egyenlőségét biztosítani mutatószámok nélkül nem lehetett. Emiatt veszítjük el az értelmiségünket, és szorulunk háttérbe a többi szakmában is, mert nincs rögzítve, hogy itt húsz, amott harminc helyet tartanak fenn magyar anyanyelvűek számára. Ezek biztosítanak az iskolák létét és a szakmákhoz való jogegyenlőséget. Ha a keretszámokat nem szabjuk meg, megszűnik a lehetőség is, hogy a százalékosan megfelelő arányban helyezkedhessünk el bizonyos munkakörökben. Mert elvileg ugyan jól hangzik az, hogy ne emeljünk korlátokat, hagyjuk, hogy a szabad verseny döntsön, elvégre ez számunkra is hozhat több helyet annál, ami számarányunk szerint megilletne – de az elmúlt harminc év tanúbizonyság arra, hogy mindenütt kiszorították, hogy a felsőoktatásban még a négy százalékot sem éri el a magyarok aránya, ami fele az elvárhatónak.

– *Rendben, az anyanyelvi képzés a nem értelmiségi szakmák pályázóit is megilleti, épp az szociális méltányosság okából. De egy nemzetiség számbelileg kisebbség marad: mindenben talán mégsem veheti fel a versenyt a többséggel, s meglehet, nem is lenne célszerű.*

– Nem is kell mindenben! Én itt elsősorban az erdélyi sajátosságokra – szociális, gazdasági stb. – gondolok, mert úgy látom továbbra is, hogy nekünk elsősorban itt a helyünk, ide kell visszatér-

● GYORSLAPOZÓ

szi az oktatást. Írta Papp Imre nemzetnevelésügyi minisztériumi főfelügyelő. „Ha közelebbről megvizsgáljuk ennek a problémának a megoldási módját, látni fogjuk, hogy ezt a demokrácia lényegében már megoldotta és eltekintve az épületek és felszerelés tulajdonjától, nagyobbára tradicionális, bürokratikus szálak és formaságok azok, amelyek ezeket az iskolákat az

nünk, ez a fő életterünk. Az itteni adottságoknak megfelelően kell kialakítanunk az oktatási hálózatot is, tehát amilyen szakmákra itt szükség van. Nem okvetlenül szükséges, hogy hajóskapitányok vagy repülőstisztek legyünk – de a vasút, ugye, más.

– *Egy kiegyensúlyozott szakmai struktúra a nemzetiségen belül, az, hogy a fő szakmák ne hiányozzanak, valóban kívánatos. Tanúi voltunk annak, hogyan terelték ifjainkat, többrendbelileg hátrányos helyzetbe szorítva őket, a kimondottan nem keresett szakmák felé. A többségi szakközépiskolák szakmai kínálata sokkal szélesebb skálán mozgott és vonzóbb volt, a miént viszont az indokolhatónál, a jogosnál beszűkítettebb.*

7. A brassói és sepsiszentgyörgyi textiliskolák kérdése, felállításuk módozata, épület-felszerelése, műhelygyakorlat, növendékek, tanárok, oktatók. Elkészítendő az egyházak, megyei MNSZ tanügyi előadók és a tanulmányi csoport szakbizottságainak közreműködésével. Egy éves terv.

– *A székelyek kérték-e ezt? A Székelyföld iparosítását előkészítendő esetleg?*

– Brassónak magának is komoly ipara, Sepsiszentgyörgynek textilipara volt, de képezni csak románul képeztek addig. Nem sikerült felállítani.

8. Az Aradon létesítendő fém- és villamossági középiskola 1947–48. tanévre való felállításának terve, mint a 4., 5. és 7. pontok alatt.

egyházakhoz mint főntartó hatósághoz fűzik. Mert hiszen közkívánatra, s az iskolafenntartó egyházak óhajtására, *az állam már rég átvette a felekezeti iskolák fenntartását*, azáltal:

A) hogy törvényileg magára vállalta összes személyi kiadásait, közmegelegedésre állami tisztviselővé minősítve teljes tan-, adminisztratív- és altiszti személyzetüket, mindazon jo-

– Ezt majdnem sikerült megcsinálni, de nem került helyisége végül. A középiskolai hálózat megerősítése volt a cél, de mi vetődött fel? Ők hajlandók lettek volna román rendszerű ipari líceumokat engedélyezni, de azoknak érettségi-joguk nem volt. E jogot egyedül a folytonosság folytán Észak-Erdélyben fennmaradt és jogait megőrző középiskolák őrizhették meg, Dél-Erdélyben ilyenek felállítását nem engedélyezték. Nem is sikerült ott sehova átültetnünk. A másik előnytelen volt, végzettjei nem tanulhattak egyetemen tovább. (A mai szaklíceumok ebben különböznek tőlük.) Emiatt aztán inkább az elméleti középiskolák körét igyekeztünk szélesíteni előbb.

– *Ami azok túlsúlyához vezetett aztán?*

– Még akkor nem volt túlsúlynak nevezhető, abban az időben a társadalmi struktúra, az adminisztráció olyan volt, hogy ott az elméleti líceumot végzettek elhelyezkedhettek, a magánipar viszont hanyatlott, az államosítás előszelei fűjdogáltak, a vállalatok, melyek szovjet megrendelést nem kaptak, vagy vegetáltak, vagy kimondottan egyre rosszabbul ment nekik. Tehát a jövőre is kellett gondolni, de a mának is eleget tenni. A jövőnek azzal, hogy nem tartottuk kielégítőnek az olyan ipariskola létesítését, amely mesterre (művezető) tehet, de az egyetemi továbbtanulás előtt eltorlaszolja az utat. A tárgyalások során pedig nem tudtuk keresztülvinni, hogy a másik hálózatot Dél-Erdélybe is terjesszék ki, mert a román iskolarendszer ezt a típust nem ismerte.

● GYORSLAPOZÓ

gokkal és visszamenőlegesen is elismert jelleggel, ami a köztisztviselőknek megvan (az 1947. VII 17.-i törvény)

B) az iskola-fenntartási anyagi költségeket 1) a felekezeti népiskolákat illetően is, az illetéket politikai községekre ruházta, amelyek kötelesek a népiskoláknak járó anyagi támogatásból arányosan juttatni a felekezeti iskoláknak is. 2) a közép-

– *E különbség egészen az ipari szakközépiskolák megszűnéséig állott fenn. Ha összevetnők a két líceumi hálózatot, nem találunk a magyart mégis a kelleténél egységibbnak?*

– E tekintetben akkori viszonyok közt kielégítő volt. Amit mi felakartunk állítani, azok a magyar középiskolák többletét őrizték volna meg. A románokkal összevetve, nekünk elég elméleti líceumunk volt.

9. A székelyudvarhelyi létező ipari középiskola mellett a bányászati tagozat V. osztályának megindítása, ha lehet, még az 1946–47-es tanévben. Az adatok bekérendők Bányai János okl. bányász mérnök-geológus ottani igazgatótól. (Épület, növendékek, tanerők, felszerelés, még e héten, távbeszélőn!)

10. Sipos László *Nevelésünk és a szakoktatás* c. előadásában javasolt szakiskolák kérdése megvizsgálandó, ugyanúgy, mint 4., 5., 7., 8. és 9. alatt ismertetve. Különösen fontosak a megyei szervezetek megfontolt és nagy körültekintéssel kidolgozandó jelentései.

– A székelyudvarhelyit nem sikerült felállítani. A szakiskolák tulajdonképpen a tanonciskolákat jelentik itt, munkahelyi inaskodást. Ezekben egész évben folyt a tanítás, de hetente két-három napon délután oktatták őket. Külön épületük volt, amely az iparkamarához tartozott. Például a kolozsvári Mócok útja egy saroképületében tanoncotthon működött, tantermeik is voltak, ahol oktattak. Főleg vidéki gyerekek jártak oda. Zömük román, mert a románság pró-

iskolák anyagi fenntartásának költségeit viszont nem a kincstár viseli az állami intézeteknél sem, hanem úgy ezeknél, mint a felekezeti iskoláknál az iskolaszékekre hárulnak, amelyek a tandíjából és minden más forrásból származó jövedelmüket maguk kezelik és fektetik be. Azokat a szubvenciókat azonban, amelyekkel az állam periodikusan segíyezni szokta a középis-

bálta a szakmunkás-utánpótlást rendezni. Különleges feltételeket nyújtottak éppen azért, hogy a román gyerekek bejöjjenek. Azelőtt ugyanis a szakmunkások jórészt nemzetiségiek voltak. A mi gondunk az volt, hogy a magyar tanoncok magyarul tanulhassanak, lévén, hogy magyar oktatás egyáltalán nem folyt. Sikerült bevezettetnünk, s körülbelül 51–52-ig ment is, akkor megszűnt mindenféle magyar nyelvű szakoktatás. Az 1952-es iskolai átszervezéssel felszámolták az ipari középiskolákat, mindet átalakították szakiskolává (şcoli profesionale).

– *A középiskolák nem elméleti liceummá alakultak át?*

– Nem, hanem lefokozták őket szakiskolákká. Igaz, bennük már nem munkahelyi tanonckodás folyt, hanem rendes iskolai oktatás, tanműhelyekben. Zajlott az iparosítás, és a szakmunkásképzést akarták ezáltal felgyorsítani. Összefüggött az értelmiségellenes kampánnyal is, akkor alakultak a munkásliceumok, a munkásfőiskolák, ahol csak szakmunkás igazolványt kértek felvételkor.

11. Memorandum készítendő külön a bukaresti küldöttség számára és külön a brassói, valamint a kolozsvári tankerületi főfelügyelőségek részére az összes ipari középiskolák műhelyeinek vasanyaggal való ellátása tárgyában. (Tordai Lajos indítványa, aki a memorandumot elkészíti 1946. szeptember hó 1-ig. Távbeszélőn értesítve 1946. augusztus hó 27-én.)

– Nem lehetett vasat kapni, a minisztérium nem tudott kiutalni, mert akkoriban a minisztérium adminisztratív szerv volt, nem rendel-

● GYORSLAPOZÓ

kolákat, úgy az állami, mint a felekezeti iskoláknak megadta, hasonlóképpen az alkalmi segítségeket is, így tűzifa-kiutalást természetesen, tűzifasegélyt pénzben, rádiót, típuskönyvtárát stb. felekezeti iskoláink is kaptak. Az egységes gimnáziumoknak hivatalból kiutalt szubvenciókat a felekezetiiek is megkapták. A tanulók segélyezése terén: ösztöndíjakat, jutalomköny-

kezett anyagalappal. Mindenütt léteztek viszont ócskavastelepek, onnan szereztük be a vinkli- és gömbvasakat, golyóscsapágyakat stb.

12. Hívjanak össze minden megyei székhelyen az MNSZ tanügyi bizottságai mesteri értekezleteket az iskola és a munkaadók közötti elég komoly és gyakran áldatlan viszony tisztázására, de főleg ott, ahol erre szükség mutatkozik. (Studnincska Nándor és a közművelődésügyi osztály javaslata.) Szolgáljon a közművelődésügyi osztály tudomására is, amelyik a végrehajtást ellenőrzi és szorgalmazza.

Kolozsvár, 1946. augusztus 27.

– Sok inast kisiparosok, mesterek alkalmaztak, és ezek elméleti oktatásáról akartunk gondoskodni. Előfordult, hogy nem engedték őket órára. Még az 1900-as évekből törvény volt rá, hogy rendes tanonciskolába kell járniuk. Tanoncnak az mehetett, akinek a négy osztálya megvolt, és az államnak érdekében állt a hét osztályt elvégeztetnie vele. Az oktatás mindig visszatérül. A tanítás a legjobb befektetés. Az állam ingyen tartott fenn tanonciskolákat, ahol tanítók, tanárok tanítottak matematikát, fizikát, magyar nyelvet, rajzot stb., és kötelezte a munkaadókat, hogy oda járassák az inasokat.

Kolozsvár, 1981.

JEGYZETEK

1. ipari leányszakközépiskola
2. szakoktató

veket, ingyen füzetet, tanszert, könyvet a felekezeti iskolák tanulói is kaptak az államiakkal egyaránt.

C) Mindazokat a megkülönböztetéseket, amelyeket a régi törvény a felekezeti iskolák és az államiak között tett a jogok szempontjából, az iskolafenntartó egyházi hatóságok, valamint mindnyájunk kívánságára az állam módosító rendelkezésekkel